BEATI
ALBERTI
MAGNI,
RATISBONENSIS EPISCOPI,
ORDINIS PRÆDICATORVM,

COMMENTARII { *in Ioannem.* / *in Apocalypsim.* }

Recogniti per R. A. P. F. PETRVM IAMMY. sacræ Theologiæ Doctorem, Conuentus Gratianopolitani, eiusdem Ordinis,

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODEVNT.

Operum Tomus Vndecimus.



LVGDVNI,

Sumptibus { CLAVDII PROST. / PETRI & CLAVDII RIGAVD, Frat. / HIERONYMI DELAGARDE. / IOAN. ANT. HVGVETAN. } *Via Mercatoria.*

M. DC. LI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

D. ALBERTI MAGNI, RATISBONENSIS EPISCOPI, ORDINIS Prædicatorum,

IN EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM LVCVLENTA EXPOSITIO.

Ad inſtantiam ALEXANDRI IV. pro extirpandis hæreſibus tunc vigentibus Romæ lecta.

Prologus in quo laudatur Euangeliſta.

AQVILA grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate: venit ad Libanum, & tulit medullam cedri. Ezech. 17. *In iſta auctoritate commendatur* Ioannes Euangeliſta *in ſcribendo Euangelium à ſex, in quibus præcellit in ſcribendo: quorum primum eſt à figura quam habet inter Euangeliſtas, per hoc quod dicitur* [Aquila grandis] *Secundum eſt altitudo contemplationis, per hoc quod dicitur* [magnarum alarum] *Tertium eſt ordo diſpoſitionis in partibus materiæ quam ſcribit, in hoc quod dicitur* [longo membrorum ductu]. *Quartum eſt multitudo myſteriorum & ſacramentorum, per hoc quod dicitur* [plena plumis & varietate. *Quintum eſt conſecutio intentionis in ſcribendo Euangelium, per hoc quod dicitur metaphorice* [venit ad Libanum] *Sextum & vltimum eſt conſummatio incorruptionis quam intendit per ſacramenta deſcripta: & hoc typice denotatur per hoc quod dicitur* [tulit medullam cedri] *figura autem quam adipiſcitur in ſcribendo, notatur per hoc quod dicitur,* Aquila grandis*: in quo notantur duo, ſcilicet, figuræ proprietas, & eiuſdem virtualis quantitas. Figuræ proprietas propter ſex aquilæ proprietates* Ioanni *attribuitur.*

Aquila enim acute videt, ita vt etiam ſolem in rota, irreuerberata acie oculi, aſpicere dicatur: propter quod viſus acumen aquila (ab acumine nomen accipiens) vocatur, & ad hoc pullos

an ſui

an ſui ſint probare dicitur. Cum enim de ouis egreſſi, iam per naturam coadunatos habent oculos, quemlibet pullorum ad rotam ſolis videndam diſponit: & cuiuſcunque oculos lacrymari conſpexerit, illum abijcit: & quem illorum pati ſolem irreuerberata pupilla deprehenderit, hunc tamquam ſuum fouet & nutrit. Ita Ioan. *irreuerberato ſtylo ad lumen Verbi (quod* Sap.7. *candor lucis æternæ dicitur) ſe conuertit, & hæreticos hoc lumen aſpicere non valentes, de nido Eccleſiæ abijcit: Catholicos autem hoc lumen intuentes ſyncera fide, in Eccleſiæ nido ſua doctrina fouet & nutrit: vnde* Ezech.1. *Facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. Alij enim Euangeliſtæ humanitatem hominis Ieſu Chriſti deſcribunt, parum ſe ad diuinitatem eius eleuantes: hic autem ad æterna diuinitatis ſe attollit, & parum de natiuitate humana ſe intromittit.* Ezech.1. *Facies aquilæ extenta deſuper erat. Vnde intantum extenta deſuper erat, vt dicit* Aug. *quod ſi paulo altius intonaſſet, totus mundus non intellexiſſet. Propter quod in proſa dicitur de ipſo: Tam implenda quam impleta, nunquam vidit tot ſecreta purus homo purius.*

Hæc aquila dicitur grandis virtuali granditie: quia cum ſint tres magnitudines viſionis intellectualis (ſcilicet, videre intellectualia diuina, viſione corporali ſiue ſenſibili: videre intellectualia diuina, viſione imaginaria: & videre intellectualia diuina, viſione intellectuali ſimplici: propter quas viſiones Paulus 2.Corinth 12. *cum diuina conſpiceret, ſe in tertium cælum raptum fuiſſe gloriatur)* Ioan. *omnes iſtas viſiones eſt adeptus. De corporali enim ipſe dicit* 1. Can.1. *Quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & audiuimus, & manus noſtræ tractauerunt de Verbo vitæ, hoc annuntiamus vobis. De imaginaria autem dicit* Apoc.1. *Quod vides ſcribe in libro, & mitte ſeptem Eccleſiis quæ ſunt in Aſia. De intellectuali vero dicit* Ioan.19. *Qui vidit teſtimonium perhibuit: & ille ſcit quia vera dicit. Et ideo intellectuali viſione contemplatus æterna Verbi, viſione imaginaria diſpenſationem & gubernationem Eccleſiæ vſque in finem, & viſione corporali humana Verbi vidit: ex quibus in Epiſtolis Eccleſiam ad fidem erudiuit, quæ & à tribus intellectum eius illuminantibus didicit. Primum quidem ſancti Spiritus inſpiratione, ſecundum angelica illuminatione, tertium autem Ieſu Chriſti corporali inſtructione. De primo dicit* Iob 32. *Vt video, Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio Omnipotentis dat intelligentiam.* 1.Corinth. 2. *Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus: ſed Spiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis. De ſecundo* Dan.8. *Gabriel fac intelligere iſtam viſionem. De tertio* Ioan. 13. *Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & bene dicitis. Sum etenim.* Iſa.50. *Dominus aperuit mihi aurem, vt audiam eum quaſi Magiſtrum. Per primum eſt* Ioan. *Euangeliſta ſublimiſſimus, per ſecundum Propheta eximius, per tertium Doctor egregius.* Iſa. 52. *Ecce intelliget ſeruus meus: exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis erit valde. Exaltabitur quippe in corporali, eleuabitur in imaginaria, & ſublimis erit valde in pura ſimplici intellectuali viſione. Sic ergo eſt grandis aquila: quia grandis, grandior, & grandiſſima, ſecundum tres gradus acutæ & diuinæ viſionis.*

Secunda proprietas eſt quod alte volat, quod (vt dicit in cæleſti hierarchia diuinus Dion.) *altiuolum ſignat diuinæ contemplationis. Non enim* Ioan. *deſcribit diuina per creata viſibilia, in quibus Dei inuenitur veſtigium: nec deſcribit diuina per creata inuiſibilia, in quibus diuina reſultant quaſi per ſpeculum: nec deſcribit diuina per ænigmatis occulta, in quibus diuina latent per allegoria ſecretum: ſed deſcribit diuina per ipſum lumen diuinum: & ideo altiſſime euolauit.* Deuter. 32. *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans. Sic enim docuit nos à veſtigio eleuatos, ſpeculum & ænigma tranſcendere, & in ipſo incircumſcripto lumine per contemplationem volare.* Apocal. 8. *Audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cæli. Vnica enim hæc aquila auditur per medium cæli volare, veſtigium in infimis non tangens, & in medijs creaturis ſpiritualibus ſpeculum & ænigma tranſcendens, & vſque ad cælum Trinitatis ſe attollens, quando media in trinitate perſona (hoc*

eſt,

est, Verbi) describit proprietatem & diuinitatem. Iob 39. *Nunquid ad preceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? Hanc enim eleuationem intellectus perficere non potuit nisi solus Deus, & quod in arduissimis sic nidum poneret intellectus: vnde in prosa dicitur de ipso. Volat auis sine meta quo nec vates, nec Propheta euolauit altius.*

Tertia proprietas est, quod quamuis sit auis rapax: tamen sicut & leo est suæ prædæ communicatiua: & in hoc laudatur Ioan. *quod licet diuina solus viderit: tamen non soli sibi retinuit, sed ad vtilitatem Ecclesiæ Episcopis & Doctoribus communicauit, tali modo scribens & tali sermone quod intelligi possit.* Isa. 8. *Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis, hoc est, vt humanus intellectus apprehendere possit grandia quæ in libro æternitatis conspexisti.* Habac. 2. *Scribe visum, & explana eum super tabulas, vt percurrat qui legerit.* 1. Cor. 2. *Non veni ad vos in sublimitate sermonis aut sapientiæ annuntians vobis Euangelium Christi.* 1. Cor. 14. *Malo quinque verba loqui sensu meo in Ecclesia, vt & alios instruam: quàm decem millia verborum in lingua.* Oseæ 8. *In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini. In gutture quidem tuba est, quando sermo ad cordis refertur intellectum: sed super domum Domini est, quando ad intellectum totius familiæ domus sonans pronuntiatur: sicut & aquila volat aperte, à nullo suos volatus occultans. Vnde cum tres sint modi scribendi omne quod scribitur, videlicet, demonstratiuus, qui doctrinalis vocatur: persuasiuus, quo rationabilia & probabilia scribuntur: & narratiuus, quo scribuntur historiæ quæ nec demonstrari, nec persuaderi possunt: elegit* Ioannes *simplicissimum enarrationis modum, vt dicit* Chrysost. *Vt pluribus per hunc prodesset, vt sciretur quod humano ingenio hæc nec persuaderi, nec probari possunt: sed reuelatione diuina sunt edocta. Et ideo, vt dicit* August. *Maior est huius scripturæ auctoritas, quam omnis ingenij humani perspicacitas. Et sicut alibi dicit. Quòd credimus, debemus auctoritati: quòd intelligimus, debemus veritati: quòd opinamur, debemus errori.*

Quarta aquilæ proprietas est, quod hæc est auis solitarie volans, & sedens, & non cum grege, sicut est consuetudinis multarum auium: & in hoc notatur contemplationis secretum, quod etiam ab intimis vult esse sequestratum. Thren. 3. *Sedebit solitarius & tacebit: quià leuauit se super se. Quia qui se super seipsum vult eleuare, solus sedebit, ab aliis mundanis segregatus, & tacebit à tumultu concupiscentiarum & tentationum.* Oseæ 2. *Ducam eam in solitudinem & loquar ad cor eius.* Iob 39. *Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem exactoris non audit.*

Quinta proprietas est, quòd in præruptis & in locis inaccessis nidificat: quod soli Ioanni *competit. Prærupta signant alta diuinitatis & personalis proprietatis: quæ prærupta sunt non in se, sed quia accessus ad ea per viam rationis præruptus est: quia ratio non potest ad illa, & ideo inaccessa dicuntur.* Psalm. 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, & non potero ad eam.* Iob 39. *In præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, & delonge oculi eius prospiciunt. In altissimis enim theoriis videt intellectus, ad quæ ratio non potest: & solida diuinitatis (quæ sunt quasi refectiones delectabiles) conspicit: & delonge super tempus ad æternitatem oculi mentis eius prospiciunt. Et hoc figuratur per hoc* Ioan. 21. *quòd recubuit in cœna supra pectus Domini solida veritatis, super quod fundata est Ecclesia. Hoc enim solidum petræ & silicis est, de quo dicitur* Num. 23. *De summis silicibus contemplabor eum, & de collibus considerabo eum. Prima enim veritas silex dicitur propter soliditatem, collis propter altitudinem, & ab hac in scribendo ad planiora descendit* beatus Ioannes. Exod. 33. *Est locus apud me: & stabis supra petram. Ibi ergo nidum posuit* Ioannes: *quia in solido æternæ veritatis mente quieuit, & sic ad planiora humanitatis quasi volatum remittens, descendit: & rursum ad alta reuolans per resurrectionis gloriam ad cælum volatum reduxit.*

Sexta proprietas est, quod (vt dicunt) frequenter Amethistum inter oua ponit: quo lapide serpentem à nido coerceat: ne oua corrumpat vel inficiat. Ita Ioan. *hoc Euangelium in nido Ecclesiæ posuit, vltimus scribens inter Euangelistas: ne virus hæreticæ prauitatis serpens antiquus immittens, aliorum Euangelistarum scripturam corrumperet. Et hoc est dictum* Chrysost. *Et hoc significatum est* Apocal. 21. *vbi vltimum fundamentum cælestis ciuitatis dicitur esse Amethistus. In cuius figura* Ioan. *vltimo suum conscripsit Euangelium ad fugandum virus hæreticorum, vt diximus. Hic est lapis præcisus de monte eminentiæ diuinæ, sine manibus humanæ operationis: & contriuit statuam figmenti mundanæ vanitatis, & hæreticæ prauitatis. Sic ergo* Ioan. *est dictus aquila grandis.*

Magnarum alarum] *per quod notatur altitudo contemplationis, quæ contemplatio duabus vtitur alis: quarum vna est puritas cordis, & altera reuelatio veritatis. De prima dicitur* Matth. 5. *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. De talibus enim dicitur* Sap. 7. *Per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & Prophetas constituit. Anima enim sancta, vt ibidem dicitur, sedes est sapientiæ: & hæc est anima cordis puri & mundi: quia sanctitas, vt dicit* Dionys. *est idem quod pura, & ab omni inquinamento libera munditia. Quis autem purior & mundior quam virgo, licitum nuptiarum contemnens? Et sicut dicitur* 1. Corinth. 7. *Virgo cogitat quæ Domini sunt: vt sit sancta corpore & spiritu. Secunda ala est, de qua dicitur* 2. Corint. 3. *Nos omnes reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tamquam à Domini spiritu. Hæ sunt duæ alæ, de quibus dicitur* Apocal. 12. *Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum in locum suum. Mulier enim ista est Ecclesia: alæ autem, puritas cordis, & reuelatio veritatis descripta in Euangelio* Ioan. *quibus Ecclesia volat volatu contemplationis in desertum (secrete è mundo) cælestis habitationis, in locum beatitudinis æternæ deitatis, in quo (sicut dicitur* 1. Timot. *vlt.) Deus inhabitat lucem inaccessibilem spiritualis illuminationis. Sic ergo* Ioannes aquila grandis alarum magnarum est, *quibus in cœna recubuit supra pectus Domini, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, sicut dicitur* Col. 2.

Longo membrorum ductu] *Hoc est tertium per quod significatur in partibus materiæ quam describit, ordo dispositionis. Describit enim ordinate Verbi tam essentialem quam personalem proprietatem, operatiuam virtutem, Verbi tam in se quam in assumpta carne manifestationem, Verbi potestatem, Verbi eruditionem, Verbi sanctificationem, & tandem per Verbum factam immortalitatis gloriosam consummationem, sicut infra in libri patebit diuisione. Sic enim Verbum longum habet ductum membrorum. Quia in se primum acceptum: deinde ad creaturam essentiali operatione deducitur, & tam in mente quam in gratia manifestatur plenum gratiæ & veritatis, potestatiuum & eruditiuum in doctrina & miraculis cognoscitur, sanctificatiuum veritate Passionis ostenditur, & consummatiuum esse probatur per gloriam Resurrectionis. Et sic Verbum, vt dicit* Hiero. *multa signat. Nam est ratio, est & supputatio, & causa vniuscuiusque rei per quam sunt singula & subsistunt. Et hic membrorum ductus longus est ab æternitate Verbi (quæ ante mundum incipiens) deducta per mundi creationem (quæ per Verbum facta est) per omnes differentias gratiæ & veritatis per Iesum Christum facta: vsque in gloriam Resurrectionis, quæ postmodum per Verbi resuscitationem erit futura. Et ideo aptatur isti aquilæ quod dicitur* Eccli. 24. *Adhuc doctrinam quasi antelucanum effundam, & enarrabo eam vsque in longinquum. Antelucanum enim mistum tenebris doctrina est æternæ generationis, quæ ad plenum cognosci non potest. Enarratio autem in longinquum est ordo doctrinæ per esse naturæ & gratiæ & gloriæ, facta per Verbum: quem ordinem in scribendo* Ioan. *perficit.* Eccli. 24. *Qui perficit primus scire sapientiam, & infirmior non inuestigabit eam.*

eam. Hoc enim primus fecit Ioan. *& solus, quod ab æternitate incipiens, Dei sapientiam per omnem effectum sapientiæ in esse naturæ, gratiæ, & gloriæ stylum scribendi reduxit.*

Plena plumis & varietate] *Quartum est in quo commendatur à plenitudine numerosa mysteriorum, & Sacramentorum varietate, quam describit. In mysticis enim virtutibus verbi ostendit in communi & speciali Verbum plenum esse gratiæ & veritatis. Quia* Ioan. 1. *Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Gratia in affectus informatione, veritas in intellectus illuminatione: quod postea particulariter in singulis ostendit virtutibus & doctrinis. Sacramentorum etiam varietas, quia & Baptismus, & Pœnitentia in absolutione peccatorum, in Lazari suscitatione: & Eucharistia, & Ordo in potestatis collatione ad consecrandum corpus Dominicum: & Confirmatio in sancti Spiritus insufflatione, & Unctio extrema in commendatione vnctionis Mariæ, quæ præuenit eum vngere in sepulturam: & sanctificatio Matrimonij in hoc quod interfuit nuptijs, describuntur. Et ideo inducitur regina Ecclesia per Scripturam* Ioannis *amicta varietate.* Psalm. 44. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Quia ista varietate vndique radiat aurum diuinæ operationis.* Ezech. 16. *Vestiui te discoloribus. Hæc est tunica polymita, quam* Gen. 37. *magnus Patriarcha fecit filio suo dilectissimo. Has plumas desiderauit qui dixit* Psalm. 102. *Renouabitur vt aquilæ, iuuentus tua.* Isa. 40. *Assument pennas vt aquilæ: current, & non laborabunt: volabunt, & non deficient.*

Venit ad Libanum] *Quintum est per quod notatur consecutio intentionis in scribendo Euangelium. Libanus enim candidatio interpretatur: & Sacramenta euangelica per* Ioannem *vsque ad candidationem gratiæ (quæ per sanguinem Christi consummata est) & vsque ad candorem gloriæ (quæ in Resurrectione apparuit) perducuntur: & in hoc totam intentionem suam habet Euangelium. De candidatione sanguinis dicitur* Apoc. 7. *Lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerunt in sanguine agni. De candore gloriæ* Sap. 7. *Candor lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis. Sic per* Ioannem *producitur Verbum ex vtero Patris genitum in omni splendore Sanctorum.* Psalm. 109. *Ex vtero ante luciferum genui te. Sic ex consortio sermonis Domini tota resplenduit facies Moysi* Exo. 34. *Quia vir ecclesiasticus per doctrinam* Ioannis *splendores Verbi in consummatione gratiæ per sanguinis ablutionem, & Resurrectionis gloriam efficaciter participabit: & sic Euangelium ad suam peruenit intentionem & finem: & ideo* Can. 4. *Christus exponit sponsæ sacramentum suæ Passionis, & oblationis suæ deuotionem & fragrantiam, dicens: Vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris. Et posteà vocat sponsam ad candorem, dicens: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: veni de Libano. Sequitur.*

Tulit inde medullam cedri] *Quod sextum est & vltimum, in quo commendatur à consummatione incorruptionis quam intendit per Sacramenta descriptæ. Cedrus quippe imputribilis esse dicitur. Et prima incorruptio est in ipsa verbi diuinitate, vt dicit* August. *quia vera incorruptio & immortalitas, vera est immutabilitas: quia in his quæ mutantur, ipsa mutatio nonnulla mors est.* 1. Timot. vlt. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem. Et ab hac interruptione inchoat* Ioannes: *& ponit eam radicem omnis incorruptionis, qua cæteræ incorruptionis per gratiam & gloriam tam in mente quam in corpore efficiuntur participiæ: & deducit in incorruptionem gloriæ per Resurrectionem, in qua incorruptibilis Deus, omnia efficitur in omnibus.* Sap. 6. *Consummatio incorruptionis facit esse proximum Deo. Vnde gloriatur sponsa* Can. 1. *dicens: Ligna domorum nostrarum cedrina. Quia omnis habitatio Ecclesiæ his fulcitur incorruptionibus, quæ à fidelibus participantur: & in his est tota consummatio naturæ rationalis, & Scripturæ: & Sacramentorum Christi perfectio. & hoc est quod dicitur* Ezech. 17. *Hæc dicit Dominus Deus: Ego sumam de medulla*

cedri ſublimis, & plantabo ſuper montem excelſum & eminentem, in monte ſublimi domus Iſraël. Medulla incorruptionis deitatis virtus eſt, cuius poteſtate in ſe latentis, Chriſtus etiam ad incorruptionem reſurrexit. Ioan.10. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. Hæc plantata eſt ſuper montem, Chriſtum, excelſum in potiſſimis gratiæ muneribus, & eminentem in altitudine diuinæ majeſtatis: in monte ſublimi dignitatis humanæ naturæ, quam immunem à peccato aſſumpſit: qui mons eſt domus ſiue familia Iſraël, ſiue omnium fidelium per participationem, vt omnes incorruptionis participes fiant, ſicut dicitur Epheſ.4. Donec omnes occuramus in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Ex iam dictis patent ea quæ in principijs librorum ſolent inquiri, ſcilicet, Quæ ſit huius libri cauſa efficiens? Quæ materia ſiue ſubiectum? Quæ forma? Quis finis ſiue vtilitas? Quis titulus? Cui parti ſapientiæ ſupponatur? Efficiens enim cauſa prima, ſapientia diuina eſt ſe in Verbo increato Ioanni manifeſtans, & in Verbo incarnato Ioannem erudiens & mouens ad ſcribendum. Matth. 10. Non vos eſtis qui loquimini: ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. Spiritus autem Patris, Spiritus eſt ſapientiæ loquentis: propter quod indubitata ſcripturæ huius eſt auctoritas. Et cum omnis ſcientia principijs per ſe notis fulciatur, per quæ regitur addiſcens ſcientiam, vt deueniat ad propoſitum ſuæ intentionis: patet quod omnia illius ſcientiæ principia ſunt veritates diuinæ per Spiritum ſapientiæ reuelatæ, & ideo certiſſima. Ad Titum 1. Iuxta ſcientiam quæ ſecundum pietatem eſt, quam promiſit qui non mentitur Deus. Cauſa vero efficiens proxima exterius eſt Ioannes, qui arcana Verbi ab ipſo ſacro Dominici pectoris fonte potauit. Ioan.vlt. qui & recubuit in cœna ſupra pectus Domini. Pſal 44. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis. Et iterum Pſalm 84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus. Et ideo eſt fidelis. Ioan.10. Qui vidit, teſtimonium perhibuit: & ille ſcit quia verum dicit. Sic ergo hæc ſcriptura ex interno Auctore eſt authentica, & ex exteriori eſt fidelis.

Materia autem ſiue ſubiectum, Verbum eſt tam in ſe quam in ſuis proprietatibus perſonalibus & in eſſentialibus conſideratum, quàm etiam in his quæ perficit in carne aſſumpta in eſſe gratiæ & gloriæ: & ideo perfecta eſt iſta doctrina quæ nihil de Verbi proprietatibus & effectibus omittit. Eccl.1. Fons ſapientiæ Verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna. Ingreſſus enim Verbi ſunt impletio mandatorum æternorum Patris prædeſtinantis per Sacramenta Verbi, hominem reducere ad lumen Verbi & vitam.

Et à tali vnitate verbi hæc ſcientia eſt vna, & vt ita dicatur, vnica: & non diſcurſa, vel diffuta, ſicut ſcientiæ ſeculares aliena mendicantes ſuffragia ad ſui propoſiti declarationem.

Eſt etiam libera, iſtius ſubiecti libertate. Quæcunque alia eſt ſcientia de ente creato, ancillans & ancilla eſt: ſed iſta ad quam omnes aliæ referuntur, libera vel ſola eſt, vel maxime: vnde etiam hæc ſcientia liberat. Ioan.8. Si vos manſeritis in ſermone meo, vere Diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

Eſt etiam nobiliſſima per ſubiectum, quod eſt Verbum incarnatum, quod nobiliſſimum eſt. Prou.vlt. Nobilis in portis vir eius. Quamuis enim alij Euangeliſtæ diuina ſcribunt: diuina tamen Verbi incarnati non ſcribunt: & ideo Ioannes nobilior eſt inter Euangeliſtas, ſicut eius Euangelium eſt nobilius inter alias Scripturas diuinas.

Ex dictis autem elicitur, quod cum ſcientia vna ſit nobilior quam alia (vt dicit Ariſt. in principio lib. de anima) ex eo quod certior eſt in demonſtrando, vel ex eo quod de mirabilioribus & nobilioribus in ſubiecto & ſubiecti partibus & paſſionibus: quod iſta ſcientia omnium eſt nobiliſſima, propter neceſſariam cauſam nobilitatis. Verbum enim Dei prima lux eſt, & ratio manifeſtationis, & intelligendi omnia quæ manifeſtantur & intelliguntur: & ſic certiſſimum eſt probationis & demonſtrationis principium, à quo omnia alia habent quod &

ſunt,

sunt, & principia sunt. Verbum etiam Dei nobilissimum est & mirabilissimum inter omnia, de quibus vt de subiecto tractari potest. Psalm. 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me, &c.*

Forma autem, ad quam reducitur modus agendi & ordo, iam in præmissis habita est, quia modus agendi nuntiatiuus est eorum, quæ intus Spiritus sapientiæ per Verbum reuelat: & ideo omni acceptione dignus. 1. Timo. 2. *Fidelis sermo & omni acceptione dignus.* 2. Cor. 13. *An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus?* 2. Petr. 1. *Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. Et ideo, vt dicit* Chrysost. *excogitationibus & argutijs humanis non indiget.* Ps. 93. *Dominus scit cogitationes hominum quoniam vanæ sunt.* Ro. 1. *Dicentes seipsos esse sapientes, stulti facti sunt. Qui cũ gloriã Dei cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis.* Isa. 19. *Confundentur qui operabantur linum, plectentes & texentes subtilia Linum enim (quod de terra est in filis subtilibus) est ingenij humani subtilis excogitatio complexa in ordinationem syllogisticam, quæ confusa est & incerta respectu reuelationis diuinæ.*

Ordo autem iam patuit ex prædictis qualiter de Verbi increati proprietate procedit ad verbi manifestationem, quod non nisi suis proprietatibus manifestatur: & Verbi manifestati ostendit in miraculis potestatem & eruditionem, & sic potentis & sapientis Verbi ostendit sanctificationem & consummationem in gloria. Qui ordo est conuenientissimus, se esse per seipsum cuilibet demonstratum. Iob 29. *Verbis meis nihil addere audebant: & super illos stillabat eloquium meum. Sicut enim stilla ordinate vna post aliam cadit: ita ordinate Sacramenta Verbi Dei* Ioannes *pertractat vsque in finem.*

Finis autem & vtilitas duplex est: in se scilicet, quem semper consequitur, hoc est Sacramentorum Verbi sufficiens declaratio. Act. 20. *Mundus ego sum à sanguine omnium vestrum. Non enim subterfugi quominus annuntiarem vobis omne consilium Dei. Finis autem in altero (qui aliquando consequitur in auditore & aliquando non) est fidei ædificatio.* Ioa. 20. *Hæc autem scripta sunt vt credatis quia Iesus est Filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine ipsius.* Ecclæ. vlt. *Finem loquendi pariter audiamus. Deum time, & manda eius obserua. Hoc est omnis homo.* Rom. 10. *Finis legis Christus ad iustitiam omni credenti. Est etiam finis confutatio hæreticorũ male sentientium de Christi verbi Dei deitate, sicut dicit* Hier. *Nihil enim prohibet, vt dicit* Arist in Topi. l. 2 *quod vna scientia sit duorum velut amborum finium: vnius tãquam finis, & alterius tamquã eius quod est ad finẽ. Et sic est hic: quia cõfutatio erroris elicitur ex declaratione veritatis.*

Titulus autem (qui dicitur à græco nomine, titan: quod est sol vel radius: eo quod ad contentum in libro illuminat) est, Initium Euangelij Ioannis: *nec dicitur initium tantum pro libri parte prima, sed quia de Verbo inchoãs, dat initium omnis esse & doctrinæ: sicut & Moyses in principio verborum suorum Verbum initium esse & doctrinæ posuit à principio: & in hoc finis scripturæ redit ad principium: quia* Ioannes *hoc Euangelium senex vltimo scripsit, vt in sequentibus patebit: & sic verificatur illud* Apoc. vlt. *Ego sum alpha, & o: primus, & nouissimus: principium, & finis. Imperfectum enim esset sacrum eloquium, nisi à Deo Verbo incipiens, etiam in Deum Verbum terminaretur.*

Quod autẽ quæritur, Cui parti philosophiæ supponatur? Dicendũ quod si Philosophia humana attenditur, sapientiæ nulli supponitur. 1 Co. 2. *Quam nemo principum huius mundi cognouit, hoc est, Philosophorum, vt ibidem dicit* Aug. *Si autem Philosophia est sapientia diuina, tunc Theologiæ supponitur, quantum ad illam partem quæ est de Verbo Dei cum suis Sacramentis. Ex superius tamen dictis magis proprie dicitur superponi quam supponi, propter eminentiam suæ dignitatis. Sic ergo patet de his quæ in principio libri videntur esse inquirenda.*

PROLOGI
S. HIERONYMI,
IN EVANGELIVM
SECVNDVM IOANNEM,
EXPLANATIO.

HIc eſt Ioannes Euangeliſta vnus ex Diſcipulis Domini, qui virgo à Deo electus eſt, quē de nuptiis volentem nubere vocauit Deus.

Huic libro *Hieronymus* præmittit Prologum ad iſtius Euangeliſtæ commendationem, qui diuiditur in duas partes, in quarum prima oſtendit ex virtutibus Auctoris, quam ad ſcribendum hoc Euangelium habuit congruentiam: in ſecunda vero parte Scripturæ ſuæ oſtendit ordinem & auctoritatem & neceſſitatem. Prima harum partium diuiditur in duas partes, in quarum prima commendat virtutes, per quas ad ſcribendum habuit congruentiam: in ſecunda autem ponit ipſius congruentiæ rationem ex illis virtutibus aſſumptam. Primo igitur commendatur Auctor ex virtutibus: & circa hoc duo facit. Primo enim ſex Auctoris ponit commendationes: ſecundo autem principalem virtutem à qua commendatur, cui duplex datur teſtimonium. Inter ſex autem, à quibus commendatur, primo commendatur à nomine, cū dicitur[Hic eſt *Ioan.*[Quia *Ioan.* eſt Domini gratia, vel in quo eſt gratia, vel cui dooatum eſt, ſiue cui à Domino donatio facta eſt, interpretatur: quod nomen in præſagium futurorum *Ioan.* accepit: quia gratiam illuminationis & munditiæ corporis præ cæteris accepit à Domino & quantum ad illuminationem dicere potuit illud 1. *Cor.* 4. Deus qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti IESV. De munditia autem corporis intelligatur quod eſt vnus de illis de quibus dicitur *Apoc.* 3. Qui non inquinauerunt veſtimēta ſua: & ideo ambulabunt cum Chtiſto io albis. Hic eſt ergo cui datum eſt à Chriſto Domino munus gratiarum. *Eph.* 4. Dedit dona hominibus. *Eſther* 2. Largitus eſt munera iuxta magnificentiam principalem. Sic ergo commendatur à nomine. Commendatur ſecundo ab officij dignitate.

Euâgeliſta]hoc eſt, Doctor, & Prædicator & Scriptor Euangelij. 2. *Cor.* 8. Cuius laus eſt in Euâgelio per omnes Eccleſias. *Iſa.* 41. Ad Ieruſalem Euangeliſtam dabo. Sic enim eſt(vt dicitur *Mat.* 13.) Scriba doctus in regno cælorum, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Sic eſt eximium inter animalia quibus incumbit thronus Dei *Ezech.* 1. *Apoc.* 4. Quartum animal ſimile aquilæ volanti. Sic eſt plenus oculis antè, ad Verbi æternitatem: & retrò, ad Reſurrectionis gloriam(quæ poſt tempora omnia perficietur)reſpiciens. Sic eſt rota altior in quadriga Dei, poſt regalem dignitatem, poſt ſacerdotij oblationem, poſt victoriam Reſurrectionis (quæ *Mat. Luc. Marc.* deſcribunt)altitudinem deſcribēs deitatis. *Ezech.* 1. Apparuit rota vna quatuor habēs facies. Sic ergo docendo, prædicando, ſcribendo eſt Euangeliſta. Tertia commendatio eſt à diſcipulatu Chriſti, cum dicitur.

Vnus]hoc eſt, vnicus antonomaſtice: quia ſingulariter ſe præ cæteris diſcipulum exhibuit, ex diſcipulis Domini: tam in retinendo Magiſtri diſciplinam in ſermone, quam adipiſcendo Magiſtri affectum in charitatis dilectione, quam etiam imitando Magiſtri ſui humilitatem & manſuetudinē, vt dicit. *Chry.* De quorum. 1. *Io* 8. Si vos manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis. De ſecundo *Ioan.* 13. In hoc cognoſcēt omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. De tertio & quarto *Mat.* 11. Diſcite à me quia mitis ſum, &c. Quarto commendatur ab incorruptione carnis, cum dicitur.

Qui virgo]Eſt enim vt dicit *Aug.* Virginitas in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio. 1. *Cor.* 7. Virgo cogitat quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu. Et ſic fuit ſapientiæ dignum receptaculum. *Sap.* 1. In maleuolam ani-

mam

mam non intrnibit sapientia,nec habitabit in cnspore subditn peccatis. Sed in virgineam mentem *Ioan.* sapientia ingressa est, cuius theca mundissima fuit visgineum eius cnrpus. 2.*Corint.* 4. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.Hoc est thesaurus castitatis,qui in agrn terreni corporis abscnnditus est *Mat.* 13.quem considerans *Ioa.* abscondit: &vendens vniuersa quæ habuit,emit agrum illum. Et sicut præ cæteris virgines in cæln sequuntus agnum quocunque ierit:ita præ cæteris virgo *Ioan.* secutus Dominum, plenius inuestigauit deitatis Christi mysteria. Quinto commendatur à diuina electione, cum dicitur.

Est à Deo electus] Quæ electin intelligitur in Discipulum & Apostolum & Euangelistam. *Ioan.* 15.Egn elegi vos & posui vos, vt eatis & fructum afferatis, &c. Aote hoc tamen erat electus per gratiæ, appositionem & æternam prædestinationem. *Romano.* 8. Quos prædestinauit confotmes fieri imagini Filij sui: hos & vncauit. *Eph.* 1. Elegit nos ante mundi constitutinnem in ipso,vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. *Mat.* 10.& *Luc.* 6. Elegit duodecim quns vocauis Apostolos.

Sextn cnmmendatur à vocatinne. Non enim vocatns, vt Matthæus, ab illicito lucro : nec à causa lucri liciti, sicut à piscatinne vocantur Petrus, & Andreas: sed ab nccupatinne matrimonij sancti & à Deo instituti : eo quod præstat impedimentum vitæ contemplatiuæ ad statuin, io qun sine impedimentn quis Deum pntest contemplari. Vnde 1.*Cor.* 7. Apostolus prouocans ad statum virginitatis dicit.Hoc autem ad vtiliuatem vestram dicn: non vt laqueum vobis iniiciam,sed ad id quod hnnestum est prnuocem:& quod sine impedimentn facultaté præbeat Dominn obsecrandi, vel Domino se obseruandi.Et hoc est quod dicit.

Quem de nuptiis] hoc est, de solennitate nuptiarum: vnlentem per consensum matrimonij nubere per commistionem carnalis cnpulæ [vocauit Deus] Quod tamen expresse non legitus: sed opinin est quorundam quod factum sit in nuptijs in Cana Galilææ factis *Ioan.* 2. Nec in hoc voluis aliquod peccatum *Ioan.* 1.*Corinth.* 7.Non peccat virgo si nubit:beatios autem erit si sic permanserit. Nec est præsumendum quod libidina ductus nubere vnluerit *Ioannes*:sed quia tunc fuit propagatin religionis cum transfusinne seminis: ideo ignarus iam inchoandæ gratiæ,in nuptias consensit. Simile quid habens in mente cum Sara filia Raguelis quæ dicit. Nunquam concupiui virum, & mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia: virum autem noo cum libidine mea, sed in timore tuo cnnsensi suscipere *Tob.* 3.Es ideo statim postquam intellexit in Christn nobilius procteari fideles per verbi incorruptionem, quam per carnem: statim cum Christo ad frugem melinris vitæ conuolauit. Et exhinc accepit Ecclesia, quod hi quid contraxerunt per verba de præsenti, ante carnalem copulam ad frugem melioris vitæ possuns conunlare, etiam altero coniuge contradicente.

Cui virginitatis in hoc duplex testimonium in Euangelio datur:quod & præ cæteris dilectus à Deo dicitur:& huic matrē suam pendens in cruce commendauit Dominus,vt virgincm virgo seruaret.

Hic incipit dare duplex testimonium virgioitatis, quæ præcipua virtus est inter eas à quibus commendatur. Primum testimonium est à prærogatiua dilectinnis: secuodum est à commissa in cruce custodia matris. De primo dicitur [Cui] scilicet *Ioanni* [duplex testimonium] quia in nte duorum vel trium testium stat omne verbum [datur] per scriptusam [in Euangelin] quod ipse *Ioannes* describit. Vnum scilicet [quod præ cæteris à Deo dilectus dicitur] Et hoc expresse non legitur, sed per antooomasiam intelligitur *Ioan.* 21. vbi dicitus. Vidit illum Discipulum quem diligebat IESVS: qui & recubuit in cœna super pectus eius. Et quamuis de hoc sint quæstiones difficiles in sequentibus huius libri explicaodæ: tamen hoc dici potest, quod præ cæteris dilexit *Ioannem*: oon secuodum quantisatem dilectionis, sed secundum signum: & cum dilectin Dei ponat effectum in re dilecta(secundum cuius quantitatem maios dilectio vel minor dilectio dicitur) effectum quidem dilectionis secundum vitam actiuam, maiorem inuenimns in Petro, cui claues commisis & Ecclesiæ gregem, & super quem Ecclesiam ædificandam prædixis *Matthai cap. decimosexto.* prnpter quod & ipse Petrus vertex & capus & princeps dicitus Apostnintum. Effectum autem gratiæ in ordine ad vitam contemplatiuam, maiorem inuenimus in *Ioanne*: qui supsa pectus Domini recubuit, quem à dolore mortis præseruandum prædixit, cui sacramenta suæ deitatis reuelauit: & quoad hoc præ cæteris dicitur dilectus.

Et huius quidem dilectionis causam hic dicit *Hiero.* esse castitatem virginitatis. *Sap.* 3. Hæc est quæ oesciuis thnrū in delicto. Hæc igitur habebit fructum in respectinne animarum sanctarum. *Chry.* autem causam dilectinnis huius dicit esse ingenitam huic Apostoln mansuetudinē, in qua præ cæteris Christn similios erat:quia hāc etiam in Mnyse dilexit. *Num.* 12.Erat autem Mnyses mansuetissimus virotum omnium qui erant super terram. Hanc etiam io Dauid, qui erat vir secundum cor Dei, dilexit. 2.*Reg.* 23. Ipse tenerrimus & quasi ligni vermiculus: qui tantæ est lenitatis, vt non sentiatur dum tangitur vel attrectatur. *Aug.* autem dicit,quod causa huius præcipuæ dilectinnis erat, quod *Ioannes* vice versa etiam Christum præ cæteris dilexit.Sed hoc nportuit intelligi secundū modū prædictum in effectu contemplationis:quia pro certn in effectu actionis Petrus psæ cæteris feruentius dilexit. *Prou.* 8.Egn diligentes me diligo.

Secundum autem testimnnium est [quod huic] *Ioanni* [matrem suam] Mariam beatissimam Virginem [pendens in cruce] & curam matris amplius visibiliter non agens [commendauit] dicens *Ioan.* Mulier,ecce filius tuus.Ad discipulum autem:Ecce mater tua.Es ex illa hora accepit eam discipulus in sua.Et ex illn tunc intelligitus mortuus fuisse Ioseph Domini nutritins, qui si vixisset, non alium custndem superordioasset. Tantum ergo depositum committere *Ioanni*, signum fuit prærogatiuæ dilectionis.Et congruebat [vt virginem] matrem] virgo] *Ioannes* [seruaret] curam gerens ipsius.

Denique manifestans in Euangelio quod erat ipse incorruptibilis, Verbi opus inchoans: solus Verbum carnem factum

esse,

esse, nec lumen à tenebris comprehensum fuisse testatur: primum signum ponens, quod in nuptiis fecit Dominus ostendens quod ipse erat: vel legentibus demonstraret, quod vbi Dominus inuitatus est, deficere nuptiarum vinum debeat: vt & veteribus immutatis, noua omnia quæ à Christo instituuntur appareant.

Hic ponit congruentiam scribendi Euangelium à commendatis virtutibus sumptam, & præcipuè ab ea quæ principalis est inter eas: & hæc est mentis & corporis virginitas: quia ex hoc quod io delectationem coitus ratio nunquam descendit, syoceriorem & clariorem possidet intellectum: & ex hoc patet quod perpetuæ incorruptiunis meditatio (vt dicit *August.*) limpidius diuina cognoscit: quia vt dicit *Mercurius trimegistus*, Deus deorum non nisi abstracto à carne iotellectu videri valet & cognosci. Ab hac ergo virtute *Ioannes* sumit duas congruentias scribeodi: vnam quidem ad Verbi iocreati proprietates: alteram autem ad initiom signorum, quod prætermissum ab aliis Euangelistis solus ponit *Ioannes*: & secundum hæc duo pars ista diuiditur in duas partes. In prima autem harum partium tria facit *Hieron.* quorum primum est, quod se virginem *Ioannes* in principio Euangelij demonstrauit. Secundum est, per quid se virgioem ostendit. Tertium autem est, vsquequo verbi notitiam in scribendo deduxit. Dicit ergo.

Denique] quia scilicet virgò erat & aquila, qui noo ad carnem, sed ad lumen incircunscriptum oculos duxerat [ôpus inchoans] suæ scripturæ [incorruptibilis verbi] quia materia suæ scripturæ est incorruptibile Verbum, quod incorruptibile de incorruptibili Patre incorruptibiliter ab æterno generatum est [solus] ioter Euangelistas vel inter omnes Scriptores qui de Verbo paterni intellectus scripserunt, vt *Socrates*, & *Plato*, & ante hos *Mercurius trimegistus* [testatur] per scripturam [Verbum] æternum [carnem factum esse] in vltimis temporibus. Et hoc quidem scribendo facit [manifestans] ipso facto [in Euágelio] sic à se descripto [quod erat ipse] Vel [quid erat ipse] qui virgineo intellectu & incorrupto, aquilina visus virtute, sic æternum lumen coospexerat: & hoc est quod dicit *August.* quod in libris Philosophorum legerat in principio esse Verbum io paterno intellectu, & quod omoia per Verbum facta sunt: sed non legit ibi Verbum carnem factum esse. Hoc autem plane patet io libro *Socratis de natura Deorum*, & in fine primæ partis *Timæi Platonis*, & in lib. *Trismegisti*, quem de distinctiooe Deorum & causarum composuit.

Testatur autem hoc *Ioannes* non solum per ea quæ dicta sunt: sed etiam [primum signum ponẽs] inter omnia quæ Christus fecisse legitur [quod in nuptiis fecit Dominus] vbi mutauit aquam in vinum *Ioan.* 2. & insipidas delectationes & geoerationes carnis, ad saporem cælestium & iotellectualium gaudiorum commutauit, vt dicit *Chrys.* In hoc [ostendens quod] Vel [quid erat ipse] sicut prius, qui ad saporem vini de insipiditate aquæ transierat: vnde dicit, Seruasti vinum bonum vsque adhuc. Hoc autem fecit [vt legentibus] ad intellectum spiritualem Euangelium suum [demonstraret] ipsa lectione [quod vbi Dominus] ad nuptias mentales in vnione spiritus creati ad increatum [inuitatus est] per fidei & cognitionis deuotionem [debeat deficere] & abijci [vinum] carnalis gaudij [nuptiarum] carnalium: & virginitatis munditia in integritate cordis generari. *Eph.* 5. Nolite inebriari vioo, in quo est luxuria. Lot enim temulentus filias corrupit *Genes.* 19. Noe inebriatus, in genitalibus nudatus, turpiter apparuit *Gen.* 9. Holofernes potatus & crapulatus à vino, capite truncatus fui *Iudith* 13. Baltassar vinum bibens, regnum perdidit *Dan.* 5. Et sic semper patet quod vioum delectatione carnalis mentem deuirginans corrumpit & in perditionem adducit. Econtra sicut dicitur *Dan.* 1. Daniel proposuit io corde suo oe pollueretur de mensa cibi Regis terreni, neque de vino potus eius: & accepit gratiam iotelligendi secreta diuina. *Eccle.* 2. Cogitaui à vino abstrahere carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam [& vt] demonstraret legentibus quod vbi inuitatus est Dominus [omnia] quæ in homine sunt [debeant apparere noua] *Apocalyps.* 21. Dixit qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia [veteribus immutatis] vbi sub veteri lege per aquam insipidæ carnalis commistionis fiebat propagatio. Mutatio ergo veterum est transitus carnalis iucunditatis insipidæ (quæ magis est in nuptiis) ad iucunditatem sapidæ delectationis, quæ est in vnione spirituum creati & increati in incorruptione intellectus. 1. *Cor.* 6. Qui adhæret Deo vnus spiritus est. *Leuit.* 25. Nouis superuenientibus vetera proiicietis. 2. *Corinth.* 5. Siqua est in Christo oova creatura: vetera omnia transierunt, ecce facta sunt omnia noua.

Hoc autem Euangelium scripsit in Asia posteaquam in Pathmos insula Apocalypsim scripserat: vt cui in principio canonis incorruptibile principium prænotatur in Genesi: ei etiam incorruptibilis finis per virginem in Apocalypsi redderetur, dicente Christo: Ego sum alpha & o.

Secunda pars est in qua locum & ordinem scripturæ *Ioannis* determioat: & diuiditur in duas partes, in quarum prima tangit scripturæ huius locum, ordinem, & auctoritatem: io secunda autem ostendit causam quare ipse *Hieronymus* omnium horum non expooit ratiooem. Prima autem harum partium tria cootinet, scilicet, ordinem, locum, & scriptorum *Ioannis* auctoritatem: & diligentiam Scriptoris: & ordioem temporis huius Euangelij ad Euangelia aliorum Euangelistarum. In primo horum duo facit: taogit enim scribendi ordinem, & descripti ordinis inducit ratiooem. Dicit ergo de loco scripturæ.

Hoc autem Euangelium] *Ioannes* [scripsit] vt posteris proficeret [in Asia] Quod ad commendationem facit Euangelij: quia in Asia minore (quæ est Græcia) multitudo fuit sapientum & literatorum. 1. *Cor.* 1. Græci sapientiam quærunt. Et tangit ordinem temporis, dicens [posteaquam in Pathmos insula] ad quam per Domitianũ

rele

relegatus fuerat, sicut dicitur *Apocalyp.* 1. [Apocalypsim] quod reuelatio interpretatur [scripserat] Quia sicut dicit *August.* in *Glossa.* A tempore Dominicæ Ascensionis per annos 45. absque adminiculo scribendi vsque ad vltima Domitiani tempora prædicauit. Sed à senatu Romano occiso Domitiano: præceptoque quod omnia reuocarentur, quæ Domitianus fecerat, & quod infaustum Domitiani nomen & imago de lignis & lapidibus eraderetur vbicunque scriptum vel sculptum inueniretur: tunc enim permittente curia, cum de exilio redisset Ioannes Ephesum, compulsus ab Episcopis Asiæ de coæterna deitate Filij cum Patre scripsit contra hæreticos, qui eo absente in Ecclesias in quibus fidem fundauerat Apostolus irrepserant, qui Christum ante beatissimam Mariam fuisse negabant: contra quos scribit Verbum in principio fuisse, & in fine temporum carnem factum fuisse: & sic Euangelium secundum ordinem temporis post Apocalypsim scripsit Ioannes: & hoc est quod dicit. Alius tamen ordo est librorum quoad continentiam ipsorum: quia in Euangelio fundatio Ecclesiæ per sacramenta Christi describitur: & in Apocalypsi gubernatio Ecclesiæ fundatæ, vsque ad vltima tempora per figuras præsignatur: & sic Euangelium est ante Apocalypsim. Huius autem duplicis ordinis subiungit causam, dicens.

Vt cui] verbo Dei [in principio [canonis] hoc est, canonicæ scripturæ [in principio] Genesis [incorruptibile principium] quo ipsum omnis creaturæ principium est incorruptibile & æternum [prænotatur] cum dicitur: In principio Deus creauit cælum & terram. Et dixit Deus: Fiat lux, & facta est lux, &c. Hæc enim facta sunt omnia per Verbum incorruptibile: quia ipse dixit, & facta sunt [ei etiam] verbo [reddetur per] Ioannem [virginem] virgineum intellectum habentem [finis] in vltimo libro canonis [incorruptibilis] Et hoc factum est in Euangelio vltimò secundum tempus descripto, quando dictum est: In principio erat verbum. Vel in vltimo libro secundum continentiæ librorum ordinem, hoc est, Apocalypsi: & hoc auctoritate probat cum dicit [dicente Christo] per Ioannem *Apocalyps. vltimo.* [ego sum alpha] quæ est prima litera, & principium primum signat [& o] quæ est vltima in alphabeto græcorum litera, & finem designat: quia ipse est canonicæ scripturæ principium & finis. Dicitur autem canonica scriptura: quia ea loco canonis, hoc est, regulæ vtimur in credendis & faciendis & sperandis. *Gala. vltimo.* Quicunque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos & misericordia: & super Israel Dei.

Et hic est Ioannes qui sciens superuenisse diem recessus sui, conuocatis discipulis suis in Epheso, per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulturæ suæ locum: facta oratione positus est ad Patres suos, tam extraneus a dolore mortis, quam à corruptione carnis inuenitur alienus.

In hac parte describitur auctoritas & diligentia Scriptoris: auctoritas in præscientia futurorum & miraculis: diligentia vero in hoc quod per experimenta multa docuit fidem Christi Discipulos. Dicit ergo [Et hic] tantæ dignitatis & auctoritatis [est Ioannes huius Scriptor Euangelij [qui sciens] ex præscientia futurorum, quæ certitudinaliter non haberetur nisi per Spiritum diuinum. 1. *Corinth.* 2. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi Spiritus Dei. *Actuum cap.* 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in potestate sua [superuenisse] ex decursu temporis vel officij quod acceperat à Deo. 2. *Timo.* 4. Ego iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat [diem recessus sui] In quo notatur animæ immortalitas, quæ ad Deum recedit. 2. *Corinth.* 5. Audemus & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum. *Phil.* 1. Cupio dissolui & esse cum Christo. Esse enim cum Christo multo magis melius est [conuocatis] ad modum Patriarchæ Iacob *Genes.* 49. Congregamini & audite filij Iacob: audite Israel patrem vestrum [Discipulis suis] qui disciplina fidei ab eo erant imbuti. *Ecclesiastici vltimo.* Appropinquate ad me indocti & congregate vos ad domum disciplinæ [in Epheso] in quo sedes erat metropolitana. *Isa.* 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.

Promens Christum] in se habitantem. Vel [promens Christum] hoc est, Christi fidem. Promens, inquam, hoc est, probans [per multa experimenta signorum] intransitiue, hoc est, per multa signa quæ experimento probauerunt Christi virtutem & fidem. Fides enim non nisi per signa probari potest: demonstratio enim non habet locum in fide: quia demonstratio cogit ad consentiendum: fides autem non est nisi credere volentis, vt dicit *Augustinus.* Cætera potest homo nolens: credere autem non nisi volens. Et ideo demonstratio non habet locum, sed euacuat fidei meritum: quia (sicut dicit *Gregorius*) fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et ideo fides quæ est super rationem probatur per signum quod est vltra naturæ virtutem: quia (sicut dicit *Gre.*) rebus mirabilibus fidem præbent facta mirabiliora. Et in hoc notatur diligentia Doctoris, qui per multa fidem firmauit.

Descendens] sine dolore per Christi sibi factam reuelationem [in defossum] profunde [sepulturæ suæ locum] In quo tamen non corpus eius sed manna scaturiens inuentum est: propter quod quidam piè autumant eum cum corpore & anima in cælum esse translatum, secundum quod ex verbis Christi piè accipitur. *Ioan.* 21. Sic eum volo manere donec veniam [facta oratione] pro confirmatione discipulorum [positus est] in loco beatitudinis [ad Patres suos] Patriarchas & Prophetas: vel Angelos, qui eum in forma theophaniæ in illuminationibus diuinis genuerunt. *Genes.* 49. Finitis sermonibus, quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum suum & obiit, appositusque est ad populum suum [tam extraneus] hoc est, immunis [à dolore mortis] & hoc erat miraculum: quia bonus homo etiam plusquam alius in morte dolere debuit, vt dicit *Philosophus.* Tamen quidam ex hoc accipiunt quod non sit mortuus, sed supernestitus gloria immortalitatis. Sed hoc non esse sentiendum dicit *Hugo de sancto victore:*

Victore: quia sententia hæc in omnibus obtinet firmitatem. Morte moriemini. Et ideo probabilius dicit eum esse mortuum, sed statim resuscitatum, sicut & Virginem gloriosissimam. Et sic dolorem mortis absorbuit gustus æternæ felicitatis: non sic vt non esset, sed vt amaritudo eius non sentiretur. 1. *Corinth.* 15. Absorpta est mors in victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? [quam à corruptione carnis] id est, concupiscentia [inuenitur alienus.] cum virgo electus à Domino, virgo in æuum permansit.

Tamen post omnes Euangelium scripsit, & hoc virgini debebatur.

Hic ponit ordinem istius Euangelij ad alia: & dicit quod vltimo scriptum sit, & subiungit rationem. Dicit ergo quod licet per multa signa Christum promptissent [tamen] ab Episcopis rogatus [post omnes] illos Euangelistas [scripsit] Sed tunc quæritur: Quia ex quo *Matthæus* & alij sufficienter scripserant, videtur scriptura sua superflua. Ad hoc dicit *Greg. super illud Ezech.* 1. Rota in medio rotæ. Si quæris, Quid *Matthæus* senserit? Id quod *Marcus. Lucas, Ioannes.* & tunc videtur quod vno Euangelio habito, cætera sunt superflua. Respondet ad hoc, quod verum est quod idem dicunt Euangelistæ quantum ad materiam historiæ & Sacramentorum Christi: & ideo sunt veri testes concorditer fidem probantes: sed non idem dicunt quantum ad intentionem particularem, & ea per quæ deuenitur ad illam intentionem: & quoad hoc sunt diuersi & & necessarij omnes. *Matthæus* enim quamuis in communi attendat ordinare historiam Christi: tamen in particulari intendit astruere Christi regalem dignitatem: & ideo maxime ponit ea per quæ deuenit in illam intentionem, omissis quibusdam aliis ad hæc non expresse facientibus. *Marcus* etiam historiam Christi ordinare intendit, sed tamen particulariter victoriam Christi intendit: & ideo ea specialiter ponit per quæ illa probari poterit: & sic *Lucas* intendit probare sacerdotium, & *Ioannes* deitatem. Et quia per idem secundum diuersas considerationes venitur in diuersa: ideo quædam eadem omnes ponunt, quædam autem diuersa, per quæ diuersas suas intentiones ostendunt. Et ex his patet solutio quæsitorum. Subiungit autem rationem quare post omnes scripsit, dicens.

Et hoc virgini debebatur] Dicunt quidam, sicut verecundo, qui non vltro se ingerit: sed vltimo coactus, hoc quod faciendum est, facit. Sed hoc nihil est: quia in talibus spiritualibus virgo magis fit audax, præcipuè quando iam perfectam habet ætatem: si enim iunior esset annis, diceret cum Eliu *Iob* 33. Iunior sum tempore, vos autem antiquiores: idcirco demisso capite veritus sum vobis indicare meam sententiam. Sed dicendum, quod vltimam faciem Euangelio adiicere (quæ est facies aquilæ) [virgini debebatur] hoc est, virgineum intellectum habenti: quia per visibilia regalis dignitatis, & victoriæ, & sacerdotij, venitur ad inuisibilia diuinitatis. 1. *Corinth.* 15. Non prius quod spirituale est, sed quod animale est: deinde quod spirituale. *Grego.* vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur.

Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio, vel librorum ordinatio ideo à nobis per singula non exponitur: vt sciendi desiderio collato, & quærentibus fructus laboris, & Deo magisterij doctrina seruetur.

Pars vltima est in qua ostendit quare dicti ordinis rationem non exposuit. Dicit ergo [Quorum tamen] Euangeliorum [vel scriptorum] tali ordine [temporis dispositio] quare vnus tempore scripsit ante alium, & perfecte quidem scripsit: & tamen secundo locum scribendi dederit [vel] quorum [librorum] Euangelij Ioannis & Apocalypsis [ordinatio diuersa secundum tempus & continentiam, vt in ante habitis dictum est [ideo] ex certa conscientia [non exponitur à nobis] per rationem expressam & expositiuam [vt] in auditore, vel lectore [sciendi desiderio] has rationes [collato] Per hoc enim quod aliquid tangitur & non enucleatur, excitatur & collocatur in altero desiderium sciendi [& seruetur quærentibus] horum omnium rationes [fructus laboris] per meritum & studium inquisitionis. *Psalm.* 104. Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper [& seruetur Deo] qui solus est Magister intus docens. *Matth.* 23. Vnus est Magister vester qui in cælis est [doctrina magisterij] qui intus docet quærentes, & ex hoc de reuelatis habere debet gratiarum actiones.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVYS par la grace de Dieu, Roy de France & de Nauarre, à Nos Amez & feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlements, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenans, & à tous autres de nos Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra, Salut: Nostre cher & bien Amé IEAN ANTOINE HVGVETAN, le fils, Marchand Libraire à Lyon, Nous a fait remonstrer qu'il desireroit imprimer les *Oeuures d'Albert le Grand*, ce qu'il ne peut faire sans grand frais, desquels il craindroit d'estre frustré s'il n'auoit Nos lettres sur ce necessaires, lesquelles il nous a tres-humblement suppliés de luy accorder. A CES CAVSES, Nous auons permis & permettons par ces presentes, à l'Exposant d'imprimer ou faire imprimer, vendre & debiter en tous les lieux de nostre obeïssance ledit liure, en vn ou plusieurs Volumes, en telles marques, en tel Caractaire, & autant de fois qu'il voudra, durant vingt ans entiers & accomplis, à compter du iour que chaque Volume sera acheué d'imprimer pour la premiere fois : & faisons tres-expresses deffences à toutes personnes de quelle qualité & condition qu'elles soyent de l'imprimer, faire imprimer, vendre ny debiter en aucun lieu de nostre obeyssance soubs pretexte d'augmentation, correction, changement de tiltre, fausses marques ou autrement, en quelque sorte & maniere que ce soit, sans le consentement de l'Exposant ou de ceux qui auront droit de luy, à peine de quinze mille liures d'amande, payables par chacun des Contreuenans, & applicables vn tiers à Nous, vn tiers à l'Hostel Dieu de Paris, & l'autre tiers audit Exposant, de confiscation des Exemplaires contrefaict, & de tous depens dommages & interests, à condition qu'il sera mis deux Exemplaires dudit Liure en nostre Bibliotheque publique, & vn à celle de nostre tres-cher & Feal le Sieur Seguier Cheualier, Chancelier de France, auant que l'exposer en vente à peine de nullités des presentes. Du contenu desquelles Nous voulons que vous fassiez ioüir plainement & paisiblement l'Exposant, ou ceux qui auront son droit, empeschant qu'il ne leur soit donné aucun empeschement, Voulons aussi qu'en mettant au commencement ou à la fin de chasque Volume dudit Liure, vn Extraict des presentes, elles soient tenuës pour duëment signifiées, & que foy y soit adioustée & aux coppies, collationnées par l'vn de nos Amez & feaux Conseillers & Secretaires, comme à l'Original. Mandons au premier Nostre Huissier ou Sergent sur ce requis, de faire pour l'execution d'icelles tous exploirs

necessaires

necessaires sans demander autre permission. CAR TEL EST NOSTRE PLAISIR, nonobstant Clameur de Haro, Chartre Normande, & autres lettres à ce contraires Donné à Paris le neufiéme iour de Nouembre, l'an de grace mil six cens quarante-quatre, & de nostre Regne le second.

Signé par le Roy en son Conseil.

CONRART.

Ledit Huguetan a associé au susdits Priuilege Claude Prost, Pierre & Claude Rigaud, Freres, & Hierosme de la Garde, pour en iouyr auec luy durant le temps porté par iceluy, conformément à leur Scrit du 7. Feurier 1644.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois le 26. Ianyier 1651.

D.ALBERTI